

Vejledning til ansøgning og projektgennemførelse Klima-Lavbund

KLIMA-LAVBUND

2024

Indhold

1. Indledning.....	2
1.1 Nyt i 2024	2
2. Hvordan søger du om et Klima-Lavbundsprojekt	2
2.1 Tilskudsansøgning	2
2.1.1 Hvornår skal du indsende fuldmagt.....	3
2.1.2 Indtegning af projektareal i MiljøGIS-løsningen	3
2.1.3 Prioritering af ansøgninger	3
2.1.4 Indsend din tilskudsansøgning	7
3. Projektgennemførelse	7
3.1 Forundersøgelse	8
3.1.1 Opmærksomhedspunkter i den tekniske forundersøgelse	8
3.1.2 Indhold i den tekniske forundersøgelse.....	10
3.1.3 Indhold i den ejendomsræssige forundersøgelse.....	13
3.1.4 Gennemført forundersøgelse.....	13
3.2 Etableringsfase.....	14
3.2.1 Gennemført etableringsfase	14
4. Tinglysning af servitut.....	14
5. Udbetaling.....	15
6. Ændringer i projektet.....	15
6.1 Projektforlængelse.....	15
6.2 Budgetændring.....	15
6.3 Overdragelse af tilsagn.....	16
6.4 Tilsagn opgives (annullering af projekt)	16
6.5 Øvrige ændringer	16

1. Indledning

Denne vejledning henvender sig til dig, som skal til at ansøge om tilsagn om tilskud til et Klima-Lavbundsprojekt, eller som allerede har et tilsagn om tilskud og er i gang med et Klima-Lavbundsprojekt. I vejledningen finder du oplysninger om, hvordan du indsender en tilskudsansøgning i Klima-Lavbundsordningen, samt hvad du skal være opmærksom på i forbindelse med projektgennemførelsen, både under forundersøgelsen og etableringsfasen, samt når projektet er etableret og overgår til opretholdelsesfasen.

Du kan finde denne vejledning og andre relevante dokumenter på Klima-Lavbundsordningens hjemmeside www.mst.dk/lavbund.

1.1 Nyt i 2024

Nyt tørvekort (Kulstof 2022)

I 2024 er der offentliggjort et nyt tørvekort (Kulstof 2022), som erstatter det tidligere tørvekort (Tekstur 2014). For igangværende tilsagn under Klima-Lavbundsordningen indføres en overgangsperiode i år 2024, hvor projekter, der indsender deres forundersøgelse i 2024, fortsat kan benytte Tekstur 2024 kortet. Læs mere herom i afsnit 3.1.1.

2. Hvordan søger du om et Klima-Lavbundsprojekt

Når du indsender din ansøgning om tilskud til et Klima-Lavbundsprojekt, ansøger du om at påbegynde en forundersøgelse. Har du allerede en forundersøgelse fra en lignende ordning, er det muligt helt eller delvist at bruge denne.

Miljøstyrelsen behandler din ansøgning, og hvis du får tilsagn til projektet, kan forundersøgelsen påbegyndes. Hvis du allerede har en forundersøgelse, og der ikke er behov for supplerende undersøgelser, kan du anmode Miljøstyrelsen om endeligt tilsagn til at etablere projektet. Du kan læse mere om de forskellige faser i et Klima-Lavbundsprojekt i denne vejledning.

2.1 Tilskudsansøgning

For at opnå tilskud til et Klima-Lavbundsprojekt, skal dit areal opfylde to kriterier:

1. Mindst 60 % af projektarealet skal bestå af kulstofrige lavbundsjorder med minimum 6 % organisk kulstofindhold, jf. kortet Kulstof 2022 over tørveholdig jorder, der bl.a. kan ses i MiljøGIS, som er de digitale sider, hvor Miljøstyrelsen udstiller en række miljø- og naturdata.
2. Projektarealet skal være mindst 10 ha.

En tilskudsansøgning skal indeholde følgende oplysninger:

1. Ansøgers navn.
2. En beskrivelse af projektet.
3. En beskrivelse af projektets potentiale for at understøtte natur, miljø og klimatilpasning.
4. Indtegning af projektområdet i MiljøGIS, som kan tilgås på Miljøstyrelsens hjemmeside www.mst.dk/lavbund.
5. Underskrevet fuldmagt, hvis dette er relevant for projektet, jf. afsnit 2.1.1.
6. Om projektet er omfattet af et samtykke eller et betinget samtykke efter reglerne i bekendtgørelsen om multifunktionel jordfordeling.
7. Om der til arealer i projektområdet er ansøgt om eller opnået tilskud efter andre tilskudsordninger.

2.1.1 Hvornår skal du indsende fuldmagt

En fuldmagt giver bemyndigelse til, at en anden person end ansøger/projektejer kan underskrive og indsende ansøgning, modtage og svare på breve fra Miljøstyrelsen, samt være den primære kontaktperson i forbindelse med Klima-Lavbundsprojektet.

Du skal indsende en fuldmagt, hvis

- Du er privat ansøger, og der indgår andre lodsejere i projektet. Her skal der indhentes fuldmagter fra de øvrige lodsejere. Dette gælder også, hvis du som privat ansøger bruger en rådgiver som projektleder og indberetter.
- Du er kommunal ansøger, og bruger en rådgiver som projektleder og indberetter.
- Der er medansøgere i projektet, f.eks. hvis der er tale om et tværkommunalt projekt, hvor én kommune vælges som ansøger og projektejer, mens de øvrige kommuner deltager som medansøgere.

2.1.2 Indtegning af projektareal i MiljøGIS-løsningen

Ansøgningsarealet skal indtegnes i MiljøGIS. Du kan tilgå MiljøGIS via dette link: (<https://miljoegis3.mim.dk/spatialmap?profile=vandprojekter>).

For at tegne og gemme et projektareal i MiljøGIS skal du oprettes som bruger. Hvordan du gør dette, og hvordan du indtegner og eksporterer den relevante rapport fra MiljøGIS, er beskrevet i bilag 2 "Vejledning til brug ved ansøgning til Klima-lavbundsordningen" på www.mst.dk/lavbund.

Når projektet er indtegnet, kan du sammenholde projektarealet med en række oplysninger i MiljøGIS, som du skal bruge når du ansøger. På baggrund af oplysningerne i MiljøGIS kan du se, hvilke prioriteringskriterier, dit projekt lever op til. Informationerne kan du aflæse ved brug af infoknappen i MiljøGIS. Du skal downloade informationerne som en rapport, der skal vedhæftes ansøgningen.

Enkelte prioriteringskriterier fremgår ikke af MiljøGIS. Dette gælder prioriteringskriterierne projektparathed, multifunktionel jordfordeling, klimatilpasning og friluftsliv. Hvis et prioriteringskriterie ikke er GIS-understøttet, så er der brug for supplerende oplysninger, når du ansøger. Du kan læse mere om de forskellige prioriteringskategorier i næste afsnit.

2.1.3 Prioritering af ansøgninger

Hvis der i en ansøgningsrunde bliver indsendt ansøgninger for mere end den tilgængelige pulje, vil ansøgningerne blive prioriteret. Ansøgninger, der opfylder betingelserne, prioriteres efter nedenstående kriterier, som afspejler en række nationale interesser inden for natur, miljø og klimatilpasning. Jo flere nationale interesser et projekt har potentiale for at understøtte i forbindelse med udtagning af landbrugsjord og genskabelse af naturlig hydrologi, jo flere point opnår det, og jo højere prioritering får projektet.

I dette afsnit kan du læse mere om de enkelte prioriteringskriterier, hvilke kriterier, der er understøttet af og fremgår af MiljøGIS, og hvilke der kræver supplerende oplysninger fra dig i forbindelse med ansøgningen.

Drivhusgasreduktion (overlap med kulstofrige jorde)	
Point	Kriterie
60	> 75 %

40	66 - 74 %
20	60 - 65 %
	Hvis < 60 % lever projektet ikke op til projektkriterierne for at få støtte

Hvis projektarealet har et overlap, der er mindre end 60 % med Kulstof 2022-kortet, skal det i ansøgningen sandsynliggøres, at projektet lever op til kriteriet om minimum 60 % overlap med kulstofrig jord. Dette kan f.eks. gøres med historiske kort over projektområde og ortofoto.

Dette prioriteringskriterie fremgår at laget ”Kulstof 2022 (lavbundskort)” i MiljøGIS.

Areal (ha)	
Point	Kriterie
30	> 100 ha
20	51 - 100 ha
10	10 - 50 ha
	Hvis < 10 ha lever projektet ikke op til kriterierne for at få støtte

Har to ansøgninger det samme antal point, prioriteres det projekt, som har det største areal.

Projektparathed	
Point	Kriterie
200	Der er foretaget forundersøgelse af projektarealet og/eller der er væsentlig positiv lodsejeropbakning
0	Nej

Projekter hvor der tidligere er foretaget en tilsvarende forundersøgelse af projektarealet eller hvortil der er væsentlig lodsejeropbakning. Er der positive lodsejer-tilkendegivelser, skal der vedhæftes dokumentation, der bekræfter, at der har været dialog med de relevante lodsejere.

Multifunktionel jordfordeling (MUFJO)	
Point	Kriterie
100	Projektet indgår i 'Multifunktionelt jordfordelingsprojekt' med tilsagn eller betinget tilsagn
0	Nej

Klima-Lavbundsprojekter, som indgår i et 'Multifunktionelt jordfordelingsprojekt' med tilsagn eller betinget tilsagn, prioriteres i Klima-Lavbundsordningen.

Vandløb	
Point	Kriterie
2	Projektet har umiddelbar nærhed til vandløb (maks. 200 m)
1	Projektet er placeret eller har overlap med et område, der har øget risiko for okkerudledning
0	Der er ikke overlap

Hvis et Klima-Lavbundsprojekt ligger i umiddelbar nærhed til et vandløb eller gennemskæres af et vandløb, har projektet potentiale til at indeholde vandløbsforbedrende tiltag. Det kan for eksempel være genslyngning af vandløbet, hævning af vandløbsbunden, fladere brinker, udlæg af grus og sten eller udplantning af træer langs brinkerne. Hævning af grundvandstanden i et område med høj okkerrisiko kan give mindre okkerudvaskning og dermed forbedre de nærliggende vandløb. Projekter

med nærhed til et vandløb (inden for 200 m) og/eller en placering i et område med øget okkerrisiko, får derfor point.

Projektet får et point for hvert kriterie, og der kan således opnås point fra 0-3.

Dette prioriteringskriterie fremgår af lagene "Nærhed til vandløb" og "Okkerrisiko" i MiljøGIS.

Potentiale CO ₂ -reduktion	
Point	Kriterie
2	Overlap med Kulstof2022-kortet, 3-6 pct. tørv
5	Overlap med Kulstof2022-kortet, >6 pct. tørv
10	Overlap med jordfugtighedskortet
0	Der er ikke overlap

Der er tre GIS-temaer der skal bruges til at vurdere mulighederne for CO₂-reduktion. Det drejer sig om Kulstof2022-kortet (lavbundskort), Kulstof2022 (3-6 pct. tørv), samt jordfugtighedskortet.

Jordfugtighedskortet er baseret på satellitdata og angiver vandindholdet i de øverste jordlag. Da den største CO₂-effekt opnås ved at gøre tørre, kulstofrige jorder våde, anvendes jordfugtighedskortet til at identificere disse jorde.

Da overlap med kulstofrige jorder er en væsentlig faktor for at opnå den ønskede CO₂-reduktion, gives der point for overlap med Kulstof2022-kortet (lavbundskortet), som er et landsdækkende kort, der estimerer danske jorders kulstofindhold. Kortet viser arealer med et forventet tørveindhold på hhv. >6 pct. og 3-6 pct. tørv. Der gives flest point, hvis projektet overlapper med jorder med et tørveindhold på >6 pct. Der opnås ikke point for jorder med 3-6 pct. tørv, hvis projektet også overlapper med jorder med et tørveindhold på >6 pct. Der kan således højst opnås 15 point for dette kriterie.

Næringsstoffer (Rent vandmiljø: Vandrammedirektiv)	
Point	Kriterie
1	Overlapper helt eller delvist med ID15-oplande med en kvælstofretention < 72 %
1	Er helt eller delvist beliggende i et kystvandopland med indsatsbehov (N)
1	Er helt eller delvist beliggende i et opland til en sø med indsatsbehov (P)
0	Der er ikke overlap

Et projekt, der bidrager til reduktion af kvælstof (N) og/eller fosfor (P) til vandmiljøet, understøtter ofte implementering af vandrammedirektivet. For at opnå prioriteringspoint skal der være et indsatsbehov i forhold til N og/eller P i vandområdeplaner 2021-2027 (VP3). Det kan ses af vandområdeplanernes bilag 1, om der er et N-indsatsbehov til kyst-deloplande, mens P-indsatsbehov til søer fremgår af bilag 2¹.

Projektet får et point for hvert kriterie, og der kan således opnås point fra 0-3.

Dette prioriteringskriterie fremgår af lagene "Kvælstofretentionskort", "Kystvandopland (delopland)" og "Søoplande" i MiljøGIS.

¹ Bemærk at kyst-deloplande uden indsatsbehov er angivet med en negativ værdi i bilag 1, mens søer uden indsatsbehov er angivet med en streg.

Habitatdirektiv	
Point	Kriterie
2	Overlap med kortlagt habitatnatur
1	Overlap med et habitatområde (Natura 2000-område)
0	Der er ikke overlap

Projektet har potentiale for at sammenbinde eller etablere buffer om habitatnatur eller projektet er beliggende inden for Natura 2000-områder. Når en del af et projekt ligger inden for et Natura 2000-område kan det fremme målene i fuglebeskyttelses- og/eller habitatdirektivet.

Projektet får et point for hvert kriterie, og der kan således opnås point fra 0-3.

Dette prioriteringskriterie fremgår af lagene ”Habitatnatur” og ”Habitatområde” i MiljøGIS.

Klimatilpasning	
Point	Kriterie
3	Væsentlig beskyttelse af helårsbebyggelser med minimum 10 bygninger til beboelse, vej og vand-afledningssystemer og/eller kritisk infrastruktur
2	Væsentlig beskyttelse af minimum 5 bygninger til beboelse (helår eller sommerhus) og/eller erhverv
1	Væsentlig beskyttelse af landbrugsjord og natur
0	Ingen væsentlig beskyttelse mod oversvømmelse

Et projekt understøtter klimatilpasning, når det reducerer risikoen for oversvømmelse af bebyggelser, kritisk infrastruktur, landbrugsjord eller natur. Du skal i din ansøgning angive, hvilke af de fire hændelser projektet har potentiale for at forebygge.

Klimatilpasning er ikke understøttet i MiljøGIS, og der skal derfor vedlægges bilag som f.eks. modelberegnete oversvømmelseskort, GIS-analyser, herunder strømnings- og lavningskort samt luft/dronefotos eller lignende, som sandsynliggør, at projektet opfylder formålet. Du finder værktøjer og data til screeningsanalyser på www.klimatilpasning.dk. Screeningsværktøjet [KAMP](#) giver mulighed for at screene bygninger, veje og natur der potentielt påvirkes af vand fra nedbør, hav, vandløb eller terrænnært grundvand.

Økologisk landbrug	
Point	Kriterie
3	Overlap med økologisk landbrug
0	Der er ikke overlap

Et projekt understøtter økologisk landbrug, når det ligger helt eller delvist i et område, der dyrkes økologisk.

Et projekt får point, når arealerne overlapper med kortlaget ”Økologiske marker”.

Biodiversitet	
Point	Kriterie
3	Projektet overlapper med Biodiversitetsprioriteringskortet
0	Der er ikke overlap

Et projekt understøtter biodiversitet, hvis det overlapper med Biodiversitetsprioriteringskortets kategorier 1-7 (<https://dce2.au.dk/pub/SR544.pdf>). Disse kategorier dækker over de arealer, som har den højeste forventede biodiversitetseffekt ved udtagning og genopretning af naturlig hydrologi på kulstofrige lavbundslande.

Friluftsliv	
Point	Kriterie
2	Projektet giver ny offentlig adgang til friluftsliv
1	Projektet forbedrer eksisterende adgang
0	Der er uændrede adgangsforhold

Et projekt understøtter friluftsliv, når det sikrer offentlig adgang til friluftsliv i området. Kriteriet er ikke understøttet i MiljøGIS. Du skal beskrive og vedhæfte bilag, hvor det fremgår, hvordan projektet forbedrer eksisterende adgang eller etablerer ny offentlig adgang til friluftsliv.

Drikkevandsinteresser	
Point	Kriterie
1	Nitratfølsomme indvindingsområder (NFI) findes inden for projektet
1	Sprøjtemiddelfølsomme indvindingsområder (SFI) findes inden for projektet
1	Boringsnære beskyttelsesområder (BNBO) findes inden for projektet
0	Der er ikke overlap

Når projektområdet overlapper ved et eller flere af områderne listet i tabellen herover opnås der point.

Projektet får et point for hvert kriterie, og der kan således opnås point fra 0-3.

Dette prioriteringskriterie fremgår af lagene ”Boringsnære beskyttelsesområder”, ”Nitratfølsomme indvindingsområder” og ”Sprøjtemiddelfølsomme indvindingsområder” i MiljøGIS.

2.1.4 Indsend din tilskudsansøgning

For at indsende ansøgningen om tilsagn om tilskud skal du benytte en selvbetjeningsløsning, som du finder link til på www.mst.dk/lavbund, når ansøgningsrunden er åben. Ansøgningen udfyldes af projektejer (den der ansøger om tilskud) eller indberetter (den der har fuldmagt fra projektejer til at ansøge om tilskud), som skal logge ind med deres MitID. Du kan læse mere om, hvordan du ansøger via selvbetjening i bilag 3 Vejledning til selvbetjening ved ansøgning til Klima-Lavbund på www.mst.dk/lavbund.

Du vil modtage et kvitteringsbrev med en opsummering af de indsendte oplysninger via Digital Post, når Miljøstyrelsen har modtaget din ansøgning. Hvis du ikke modtager et kvitteringsbrev, kontaktes Miljøstyrelsen på vandprojekter@mst.dk for at sikre, at ansøgningen er modtaget.

Du får ligeledes besked via Digital Post, når Miljøstyrelsen har behandlet din ansøgning.

3. Projektgennemførelse

I dette afsnit kan du få mere information om, hvad der skal undersøges i en forundersøgelse, og hvilke krav, der er til indholdet i den tekniske- og ejendomsretlige forundersøgelse, samt til etableringsfasen.

3.1 Forundersøgelse

Forundersøgelsen kan påbegyndes, når ansøger er meddelt tilsagn om tilskud til sit Klima-Lavbundsprojekt. Ansøger kan dog for egen regning og risiko begynde forundersøgelsen efter, at ansøgningen er indsendt, og få tilskudsberettigede udgifter dækket, hvis projektet opnår tilsagn. Læs mere om hvilke udgifter der er tilskudsberettigede i Udbetalingsvejledning til Klima-Lavbund afsnit 2.5.

Forundersøgelsen består af en teknisk forundersøgelse og en ejendomsmæssig forundersøgelse.

Formålet med den tekniske forundersøgelse er at udarbejde et beslutningsgrundlag, der gør det muligt at vurdere, om projektet kan gennemføres. Dette sker ved at undersøge og beskrive de nuværende forhold i projektområdet, udarbejde en forundersøgelse med projektforslag og budget, samt synliggøre effekterne og konsekvenserne af projektet i forhold til både natur-, miljø-, og klimamål.

Formålet med den ejendomsmæssige forundersøgelse er at undersøge lodsejernes interesse i at deltage i projektet samt ejendomsmæssige forhold. Kravene og indholdet til disse er beskrevet i de følgende afsnit.

Hvis der sker ændringer ift. projektansvar, projektperiode eller andre væsentlige ændringer i projektet, skal Miljøstyrelsen godkende ændringerne. Du kan læse mere om projektændringer i afsnit 6 i denne vejledning.

3.1.1 Opmærksomhedspunkter i den tekniske forundersøgelse

Nyt Tørvekort (Kulstof 2022)

I 2024 er det nye tørvekort Kulstof 2022 offentliggjort, og kortet findes i MiljøGIS. Læs mere om hvordan du skal forholde dig til det nye tørvekort, hvis du allerede har tilsagn under Klima-Lavbundsordningen, eller du forventer at ansøge om tilsagn under Klima-Lavbundsordningen [her](#). Generelt gælder, at hvis du forventer at ansøge Klima-Lavbundsordningen med henblik på i første omgang at gennemføre en forundersøgelse, skal du bruge det nye kort Kulstof 2022. For igangværende tilsagn under Klima-Lavbundsordningen indføres en overgangsperiode i år 2024, som er relevant for de projekter, der i 2021 og 2022 har fået tilsagn til gennemførelse af forundersøgelse. Hvis disse forundersøgelser bliver færdige i løbet af 2024, og man i løbet af 2024 ansøger om at gå videre til projektets etableringsfase, kan man lave CO₂-beregninger på baggrund af det tidligere kort (Tekstur 2014). Bemærk dog, at hvis du gør brug af overgangsperioden i 2024, skal du undersøge projektets overlap med det nye Kulstof 2022-kort. Hvis du ansøger om at gå videre til etableringsfasen for et projekt i 2024, som er baseret på Tekstur 2014 kortet, og det intet overlap har med det nye Kulstof 2022-kort, så skal det beskrives, hvordan en gennemførelse af projektet forventes at give en positiv klimaeffekt. Sådant en beskrivelse kunne f.eks. indeholde dokumentation for supplerende prøvetagning, der viser at arealet omfatter kulstofrige lavbundslande. I overgangsperioden har man også mulighed for at bruge det nye kort (Kulstof 2022) til effektberegningerne. Efter overgangsperioden skal effektberegninger baseres på det nye kort, Kulstof 2022.

Myndighedstilladelser

Forundersøgelsen skal beskrive hvilke myndighedstilladelser, der er nødvendige for at etablere projektet. Etablering af et Klima-Lavbundsprojekt kan forudsætte en række myndighedstilladelser efter f.eks. miljøvurderingsloven, planloven, naturbeskyttelsesloven, vandløbsloven og habitatbekendtgørelsen m.fl. Du skal være opmærksom på, at et tilsagn om tilskud til et Klima-Lavbundsprojekt ikke erstatter de nødvendige myndighedstilladelser. Det anbefales at de nødvendige

tilladelser indhentet inden etablering. De nødvendige myndighedstilladelser skal opnås seneste inden datoen for anmodning om udbetaling for etablering af klima-lavbundsprojektet.

Miljøvurdering (VVM)

Klima-Lavbundsprojekter skal anmeldes til VVM-screening, og visse projekter kan være VVM-pligtige og dermed kræve en miljøtilladelse. Forundersøgelsen spiller her en væsentlig rolle som beslutningsgrundlag for de myndigheder, som skal træffe afgørelse efter VVM-reglerne, og forundersøgelsesrapporten bør derfor vedlægges en VVM-ansøgning.

Naturbeskyttelse

I Klima-Lavbundsprojekter, der potentielt kan påvirke eller inkludere beskyttede naturtyper, jf. naturbeskyttelseslovens § 3 eller Natura 2000-arealer med naturtyper og/eller artslevesteder på udpegningsgrundlaget, bør der ske tidlig dialog omkring naturhensyn og myndighedstilladelser.

Forundersøgelsen bør beskrive konsekvenserne for beskyttede arter og naturtyper, i forhold til om projektet vil have en gavnlige effekt eller negativ påvirkning af arterne og naturtyperne.

Ammoniakfølsom natur i lavbundsprojekter

For søer, moser og lignende, heder, strandenge og strandsumpe samt ferske enge og biologiske overdrev, der er dannet på et areal, efter at der på arealet er etableret et lavbundsprojekt (aftalt fra 1. januar 2014 eller derefter), gælder naturbeskyttelseslovens § 3 ikke for tilstandsændringer som følge af ammoniakdeposition fra husdyrbrug jf. § 4 i bekendtgørelse om beskyttede naturtyper (BEK nr. 695 af 03/06/2023, naturtypebekendtgørelsen).

Projektets tinglysningsdato vil blive lagt til grund for vurderingen af, om en evt. naturtype er dannet efter at lavbundsprojektet er etableret.

Vær opmærksom på, at jf. § 4, stk. 4, i naturtypebekendtgørelsen gælder ovenstående undtagelse ikke for ammoniakfølsomme naturtyper, der er oplyst i bilag 3 pkt. D i bekendtgørelse om godkendelse og tilladelse m.v. af husdyrbrug, hvis naturtyperne er beliggende inden for et Natura 2000-område og er omfattet af udpegningsgrundlaget.

Vandmiljø

Ved projektstyring af Klima-Lavbundsprojekter, er det vigtigt at være opmærksom på myndighedsbehandling jf. bekendtgørelse om indsatsprogrammer for vandområdedistrikter (indsatsbekendtgørelsen) og bekendtgørelse om miljømål for overfladevandområder og grundvandsforekomster (miljømålsbekendtgørelsen).

Det kan f.eks. være, hvis et overfladevandområde ændrer fysisk karakter fra et vandløb til en sø eller i de tilfælde, hvor et målsat vandområde påvirkes af et projekt, således at der sker forringelse af tilstanden, eller at miljømålet om god økologisk tilstand ikke forventes at kunne opnås. Såfremt der skal søges om fravigelse af miljømål skal dette ske jf. § 4 i bekendtgørelse om miljømål for overfladevandområder og grundvandsforekomster.

Hvis det målsatte vandområde, som påvirkes af etableringen, har fastlagte foranstaltninger jf. bilag 1-4 i indsatsbekendtgørelsen, er det nødvendigt at søge om fritagelse for disse foranstaltninger jf. § 7 i indsatsbekendtgørelsen, inden der kan træffes afgørelse om fravigelse af miljømål for vandområdet. Det er derfor vigtigt at orientere sig grundigt i vejledningen til indsatsbekendtgørelsen, da nogle typer af projekter kan kræve anvendelse af § 7 i bekendtgørelse om indsatsprogrammer for

vandområdedistrikter, henholdsvis § 4 i bekendtgørelse om miljømål for overfladevandområder og grundvandsforekomster.

Fisk og smolt

Etablering af Klima-Lavbundsprojekter, hvor vandløb genslynges eller vedligeholdelsen af vandløbet ophører/minimeres, skaber mere varierede fysiske forhold og kan forbedre levestederne for fisk i form af bedre skjulemuligheder m.v. Udlæggelse af grus for at hæve vandløbsbunden kan have samme effekt som udlægning af gydegrus, og kan derfor være med til at øge bestanden af bl.a. havørred, da gydemulighederne bliver forbedrede.

Omfatter etablering af et Klima-Lavbundsprojekt gendannelse af en tidligere drænet sø på vandløbet eller permanent oversvømmelse af engområder, kan det have en negativ effekt på ørredbestanden på den tidligere vandløbsstrækning. I den forbindelse skal kommunen, hvis det vurderes relevant i det givne projektområde, vurdere, hvordan projektområdet vil påvirke smolt i vandløbet i forhold til vandløbets målsætning. DTU Aqua har lavet en række anbefalinger for hvordan smoltdødelighed kan minimeres, i forbindelse med etablering af permanente søer. Læs mere herom på <https://www.fiskepleje.dk/vandloeb/restaurering/vaadomraade>.

Projektgrænse

Der skal ved projektafgrænsning tages hensyn til de ændrede afvandingsforhold (1,25 m drændybde), matrikelgrænser og opdeling af marker med henblik på den efterfølgende markdrift og ejerskabsforhold. Anlægsselementer, der sikrer, at projektområdet bliver vådere (dvs. sikrer effekten), skal være inden for projektgrænsen.

3.1.2 Indhold i den tekniske forundersøgelse

I nedenstående er beskrevet, hvad den tekniske forundersøgelse for Klima-Lavbundsprojekter skal indeholde. Nuværende forhold, projektforslag, konsekvenser og effekter skal være fyldestgørende beskrevet for projektområdet, og det skal fremgå hvilke datagrundlag, der er anvendt til beregninger og opgørelser.

Til beskrivelsen af de nævnte forhold er der en række kortbilag, som også skal udarbejdes som en del af forundersøgelsen. På Miljøstyrelsens hjemmeside for www.mst.dk/lavbund, kan du finde de nødvendige faglige vejledninger og beregningsark til brug for forundersøgelsen.

Det er vigtigt at forundersøgelsen er grundigt udarbejdet, således der ikke er betydelige forskelle mellem forundersøgelsen og detailprojekteringen i etableringsfasen.

Forhold der skal undersøges i den tekniske forundersøgelsen

Nuværende forhold

- Topografi f.eks. ved Danmarks højdemodel.
- Jordbundsforhold f.eks. ved jordbundskort og lavbundskort (Kulstof 2022).
- Arealanvendelse med angivelse i hektar og opgjort i omdrift, permanent græs og natur.
- Tekniske anlæg inden for projektområdet, herunder boringer, veje, ledninger mv.
- Plangrundlag, herunder relevante udpegninger, beskyttelseslinjer, beskyttet natur og kultur mv.
- Oplande, herunder beskrivelse af vandløbsopland, direkte opland og drænedede direkte opland.
- Vandbalance, herunder redegørelse for nedbør, fordampning og nettonedbør.

- Dræningsforhold, herunder vandløb, dræn, grøfte, brønde og pumper mv. samt om oplysninger kommer fra lodsejeroplysninger, drænarkiv eller opmåling.
- Afvandingsforhold med arealangivelser i hektar fra 0-1,25 m med ækvidistance 0,25 m, beregnes som udgangspunkt på baggrund af årsmiddel, sommermiddel, vintermiddel samt ved ekstremhændelse.

Projektforslag

- Projektbeskrivelse, herunder alle anlægsarbejder og afværgeforanstaltninger, samt vurdering af nødvendigheden af disse og beskrivelse af hvordan den naturlige hydrologi genskabes.
- Budgetoverslag.
- Tidsplan.

Konsekvenser

- Afvandingsforhold med arealangivelser i hektar fra 0-1,25 m med ækvidistance 0,25 m, beregnes som udgangspunkt på baggrund af årsmiddel, sommermiddel, vintermiddel samt ved ekstremhændelse.
- Tekniske anlæg herunder boringer, veje, ledninger mv.
- Planforhold og myndighedstilladelser, herunder også udtalelse fra lokalt museum om arkæologiske interesser, samt vurdering af om relevante myndighedstilladelser kan opnås.
- Konsekvensvurdering af projektets påvirkning af yngle- og rasteområder for beskyttede arter omfattet af naturbeskyttelseslovens bilag 3 og 5.
- Konsekvensvurdering af om projektet vil kunne forhindre målopfyldelse for målsatte vandløbsforekomster jf. bekendtgørelse om miljømål for overfladevandområder og grundvandsforekomster, eller forhindre gennemførelse af indsatser fastlagt i indsatsprogrammet for gældende vandområdeplaner jf. bekendtgørelse om indsatsprogrammer for vandområdedistrikter.

Effekter

Se beregningsark og tilhørende vejledninger på www.mst.dk/lavbund.

- Beregning af kvælstofreduktion, herunder:
 - Redegørelse for oversvømmelse i ha/døgn samt omsætningsrate for det oversvømmede areal.
 - Redegørelse for hydraulisk belastning og kvælstofomsætning i pct. for det overrislede areal.
 - Redegørelse for areal, middeldybde, rumfang og vandtilførsel ved sødannelse.
 - Sker afstrømningen fra projektområdet gennem nedstrømsliggende søer, skal der tages højde for N-retentionen i søerne. Se vejledning til beregning af N-retention i søer nedstrøms projektområdet på www.mst.dk/lavbund.
- Beregning af fosforudledning, herunder:
 - Vurdering af risikoen for negativ effekt på nedstrømsliggende recipienter (søer og kystvande) ved udledning af fosfor fra projektområdet.
- Beregning af drivhusgas-reduktion
 - Miljøstyrelsen har udarbejdet en beregningsmetode til estimering af drivhusgasemissionen ved udtagning af kulstofrige lavbundsjord i samarbejde med Aarhus Universitet (CO₂-regneark). Til beregning af lavbundsprojektets drivhusgasreduktion indgår oplysninger om arealets kulstofindhold, arealanvendelse og hvor stort et areal (bufferarealer), der pga. nærliggende grøfter, dræn og vandløb har en reduceret drivhusgasreduktionseffekt

- Redegørelse for beregning af projektets drivhusgasreduktionspotentiale. Aarhus Universitet har udarbejdet en teknisk rapport, der nærmere beskriver, hvordan aktiv udtagning skal foretages (Bestemmelse af drivhusgasemissionen fra lavbundslande Version 3.0, Videnskabelig rapport fra DCE – Nationalt Center for Miljø og Energi nr. 384 2020). Rapporten beskriver også, hvilke supplerende målinger, der evt. bør gennemføres ved etableringen af områderne, krav til analyser, tolkning af analyser og hvordan analyseresultater skal indberettes. Den tekniske rapport og beregningsmetode findes på Miljøstyrelsens hjemmeside www.mst.dk/lavbund. Bemærk at der i 2024 er offentliggjort et nyt tørvekort Kulstof 2022, der erstatter det tidligere kort Tekstur 2014. Vær derfor opmærksom på at det er Kulstof 2022-kortet der er gældende, selvom den tekniske rapport fra Aarhus Universitet ikke er opdateret og derfor fortsat henviser fortsat til Tekstur 2014-kortet. Se mere om betydningen af det nye kort [her](#). Til beregning af drivhusgasemissionen kan anvendes de seneste tilgængelige GLR-kort.
- Identifikation af andelen af projektarealet, som ligger inden for Kulstof 2022-kortet. Kortet findes som et kortlag i IMK og MiljøGIS. Den tekniske rapport fra Aarhus Universitet beskriver nærmere, hvordan I skal opgøre projektets arealer inden for jordklasser (organisk kulstofindhold).
- Redegørelse for jordklassifikation for projektarealer beliggende uden for Kulstof 2022-kortet, herunder jordens indhold af organisk kulstof, jf. den tekniske rapport fra Aarhus Universitet. Såfremt der laves supplerende kulstofprøver, bør der i forundersøgelse fremgå en redegørelse for: valg af prøvesteder (repræsentative for området, henvisning til prøvetagnings- og analysemetode, vedhæftede analyseresultater, kort over prøvesteder.
- Redegørelse for blivende drænende elementer, såsom søer, grøfter og vandløb.
- Redegørelse for andelen og placeringen af arealer, hvor der ikke sker aktiv udtagning, som f.eks. arealer der i forvejen har et permanent vandspejl eller arealer, hvor der ikke laves tiltag, der medvirker til hævnning af vanstanden i projektområdet.

Opsummering

- Kort opsummerende redegørelse for at projektet lever op til prioriterings- og støtteberettigelseskriterierne.
- Projektets omkostningseffektivitet. Prisen for at reducere drivhusgasudledningen med ét ton CO₂. Omkostningseffektivitet = samlet sum af projektkomkostninger (kr.) / projektets forventede CO₂-reduktion (ton CO₂).

Obligatoriske kort og bilag

Der skal i forundersøgelsen suppleres med kortmateriale. Nedenstående kortmateriale betragtes som obligatorisk og skal indgå i rapporten eller vedlægges som selvstændige bilag. Hvis nogle af nedenstående kort ikke er relevante, er det vigtigt, at der i forundersøgelsen er redegjort for, hvorfor de ikke er medtaget.

- Kort over anlægsarbejder samt afværgeforanstaltninger (projekttiltag).
- Kort over overrislingsområder, vandløbsoversvømmelse og sødannelse.
- Kort over oplande, herunder vandløbsopland, direkte opland og drænet, direkte opland.
- Kort over dræningsforhold.
- Kort over fosforprøvefelter.
- Kort over nuværende afvandingsforhold, opgjort med ækvidistance 0,25 m i dybde 0-1,25 m.
- Kort over fremtidige afvandingsforhold, opgjort med ækvidistance 0,25 m i dybde 0-1,25 m.
- Beregning af projektets kvælstofeffekt (Excel-fil)
- Beregning af projektets fosforudledning (Excel-fil)
- Beregning af projektets CO₂-effekt (Excel-fil)

- Beregning af projektets NP-Vekselkurs og nedstrøms søer (Excel-fil)
- Hvis der for lavbundsprojekter foretages supplerende prøvetagning til Kulstof 2022-kortet skal der vedlægges dokumentation for jordklassifikation, herunder:
 - Et kort, der viser fordelingen af jordklasser for den del af projektarealet, der ligger uden for Kulstof 2022-kortet.
 - Et kort, der viser lokalisering af jordprøvepunkter, hvis der indgår analyse af jordprøver til dokumentation af jordens indhold af organisk kulstof, jf. den tekniske rapport fra Aarhus Universitet.

3.1.3 Indhold i den ejendomsmæssige forundersøgelse

Forundersøgelser til Klima-Lavbundsordningen skal indeholde en undersøgelse af lodsejernes interesse i at deltage i projektet. Den endelige gennemførelse af projektet afhænger af, at lodsejerne ønsker at deltage. Tidlig inddragelse kan øge forståelse, ejerskab og tillid til projektet og bidrage til værdifulde projektoplysninger om f.eks. drænforhold, jagtinteresser, drift- og naturforhold mm. Oplysninger der både kan anvendes i den tekniske – og ejendomsmæssige forundersøgelse.

Formålet med den ejendomsmæssige forundersøgelse, er:

- at indsamle viden om og beskrive lodsejerforholdene i projektområdet.
- at danne et grundlag for at vurdere, om der er lodsejeropbakning til at etablere projektet.
- at tilvejebringe oplysninger om eventuelle ønsker og krav lodsejerne har for at deltage i projektet.

I nedenstående er beskrevet, hvilke indholdsmæssige krav der er til den ejendomsmæssige forundersøgelse for Klima-Lavbundsprojekter.

Forhold der skal undersøges i den ejendomsmæssige forundersøgelse:

- Lodsejertilslutning (lodsejeres holdning til projektdeltagelse)
- En afklaring af projektgrænserne. Projektgrænsen skal afspejle lodsejernes fremtidige udnyttelse af arealerne. Projektgrænsen skal derfor placeres, så lodsejeren kan udnytte arealerne uden for projektområdet på en hensigtsmæssig måde. Projektgrænsen skal således i videst muligt omfang tage højde for den fremtidige arrondering af arealet. Det er hensigtsmæssigt at lade projektgrænsen følge matrikelskel og/eller naturlige sker i landskabet, og om muligt at prioritere lange stræk med så få knæpunkter som muligt, for at projektgrænsen er nem at afsætte for landinspektøren og nem at varetage for lodsejer og naboer.

Derudover skal følgende oplysninger indsendes til brug for beregning af engangskompensation:

- Liste der angiver ejerforhold og ejendommenes beliggenhed i projektområdet. Listen skal indeholde følgende oplysninger: ejernavn, matrikelnr., ejerlavnavn, ejerlavskode.
- Bilag: De minimis-erklæring, bilaget kan findes på www.mst.dk/lavbund.

3.1.4 Gennemført forundersøgelse

Efter forundersøgelsen er gennemført, skal der anmodes om at gå videre til etableringsfasen, samt anmodes om udbetaling af tilskud til afholdte, støtteberettigede udgifter. Viser forundersøgelsen at

projektet ikke kan realiseres, skal der anmodes om udbetaling af afholdte udgifter i forundersøgelsen samt oplyses om, at Klima-Lavbundsprojektet ikke vil blive etableret, og at det foreløbige tilsagn om etablering ønskes annulleret.

Læs mere om processen for udbetalingen og hvilke dokumenter, der er nødvendige ved anmodning om udbetaling og overgang til etableringsfasen i ”Udbetalingsvejledning til Klima-Lavbund”, som findes på www.mst.dk/lavbund.

3.2 Etableringsfase

Etableringsfasen begynder, når der er modtaget endeligt tilsagn, efter at forundersøgelsen har gennemgået en faglig vurdering hos Miljøstyrelsen. Sammen med det endelige tilsagn fremsendes også den endelige beregning af engangskompensation til lodsejerne i projektet.

Tilsagnshaver kan dog for egen regning og risiko påbegynde etableringsfasen, efter at anmodning om at gå videre til etableringsfasen er indsendt, og få udgifterne dækket, hvis projektet opnår endeligt tilsagn.

Etableringsfasen er den del af Klima-Lavbundsprojektet, hvor tilladelser indhentes, projektet detailplanlægges og anlægsarbejdet udføres.

Hvis der sker ændringer ift. budget, projektansvar, projektperiode eller andre væsentlige ændringer i projektet i løbet af etableringsfasen, skal Miljøstyrelsen godkende ændringerne. Du kan læse mere om projektændringer i afsnit 6 i denne vejledning.

3.2.1 Gennemført etableringsfase

Efter projektet er færdiganlagt og arealerne er tinglyst, skal der anmodes om slutudbetaling og indsendes en slutrapport.

Læs mere om processen for udbetalingen og hvilke krav til dokumentation, der er ved anmodning om udbetaling efter endt etableringsfase i ”Udbetalingsvejledning til Klima-Lavbund”, som findes på www.mst.dk/lavbund.

Efter projektet er gennemført, overgår projektet til opretholdelsesperioden. I opretholdelsesperioden kan Miljøstyrelsen foretage kontrol af, at projektet overholder de på arealerne tinglyste bestemmelser. Der kan ligeledes forekomme kontrol af projektets regnskabsbilag og af, om udbuds- og tilbudsloven er overholdt.

4. Tinglysning af servitut

Efter projektet er gennemført, skal arealerne udtages permanent og henligge som et gennemført lavbundsområde. Dette skal sikres gennem tinglysning af servitut på samtlige ejendomme inden for projektområdet om fastholdelse af naturlig hydrologi i videst mulig omfang. Miljøstyrelsen skal være anført som påtaleberettiget i servituten.

Hvis tilsagnshaver er en privat lodsejer, står Miljøstyrelsen for tinglysningen. Hvis tilsagnshaver er en kommune, har denne ansvaret for tinglysning af aftalen. Tinglysningen skal i så fald være gennemført inden der anmodes om slutudbetaling, og der skal indsendes dokumentation for tinglyst servitut til Miljøstyrelsen.

På samtlige ejendomme inden for projektområdet skal der tinglyses en servitut i overensstemmelse med § 19, stk. 2 i Bekendtgørelse om udtagning af kulstofrige lavbundsjord med henblik på

genopretning af naturlig hydrologi (klima-lavbundsprojekter). Bestemmelserne kan også findes i ”Indkaldelse til Klima-Lavbund” afsnit 9.

5. Udbetaling

I Klima-Lavbundsordningen kan der anmodes om udbetaling af afholdte udgifter flere gange igennem projektperioden. Der kan anmodes om udbetaling på følgende tidspunkter:

- Rateudbetaling op til fire gange årlig under både forundersøgelsen og etableringsfasen.
- Efter endt forundersøgelse
- Efter endt etableringsfase, når projektet er realiseret

Du kan læse mere om, hvad en udbetalingsanmodning skal indeholde, og hvilke udgifter der er tilskudsberettiget m.m. i ”Udbetalingsvejledning til Klima-Lavbund”.

6. Ændringer i projektet

I løbet af et Klima-Lavbundsprojekt kan der opstå behov for at foretage ændringer i projektet. Her er det tilsagnshavers ansvar at underrette Miljøstyrelsen om ændringer i projektet.

Det er vigtigt at være opmærksom på, at ændringerne skal godkendes af Miljøstyrelsen, inden de kan træde i kraft.

Der skal anmodes om projektændringer for dit Klima-Lavbundsprojekt via selvbetjeningsløsningen, som du tilgår via et link fremsendt af Miljøstyrelsen. Du skal være opmærksom på, at et link kun kan bruges én gang. Når du har brugt et link, vil der automatisk blive sendt et nyt link, som du kan anvende næste gang, du skal tilgå selvbetjeningsløsningen.

6.1 Projektforlængelse

Der kan anmodes om projektforlængelse under både forundersøgelsen og etableringsfasen. Det er dog vigtigt, at der anmodes om forlængelse inden den gældende frist udløber.

En anmodning om projektforlængelse skal indeholde følgende:

- Redegørelse for årsagen til, at projektet er forsinket.
- En ny tidsplan for hvornår projektet kan afsluttes. Der skal angives en korrekt dato.
- Redegørelse for hvordan projektet kan gennemføres inden for den forlængede periode

6.2 Budgetændring

Du kan inden for det samlede projektbudget og uden Miljøstyrelsens forudgående godkendelse foretage omfordeling af budgetposter på op til 10 pct. af det samlede tilsagnsbeløb eller op til 25.000 kr., dog maksimalt for i alt 200.000 kr. Omposteringer herover skal godkendes af Miljøstyrelsen.

Miljøstyrelsens budgetskelon omfatter følgende budgetposter: Lønudgifter, konsulentydelse, analyser, information og møder, anlægsudgifter, arkæologiske undersøgelser, tinglysning og andre relevante projektudgifter.

Der kan ændres på medarbejdersammensætningen i et projekt inden for beløbet afsat til løn af personale, uden at Miljøstyrelsen skal informeres om dette.

En anmodning om budgetændring skal indeholde følgende:

- Begrundelse for ændringen

- Et nyt opdateret budget

Bemærk: budgetændringer er kun relevante i etableringsfasen.

6.3 Overdragelse af tilsagn

Der kan anmodes om, at et tilsagn om tilskud overdrages til en ny tilsagnshaver. Det er en betingelse, at den nye tilsagnshaver selvstændigt ville kunne opnå tilsagn efter den pågældende bekendtgørelse, og at overdragelsen ikke får betydning for projektet. Den, der får overdraget tilsagnet, overtager alle rettigheder og forpligtelser forbundet med tilsagnet.

Skema til ansøgskifte fås ved henvendelse til Miljøstyrelsen på vandprojekter@mst.dk.

Din ansøgning om ændring af tilsagnshaver samt underskrevet ansøgskifteerklæring, skal sendes hurtigst muligt til Miljøstyrelsen, via selvbetjeningen, som du kan finde link til i din tilsagnsskrivelse.

Har den tidligere tilsagnshaver haft afholdt udgifter i forbindelse med projektet, skal der anmodes om udbetaling af tilskud i forbindelse med overdragelsen.

Den nye tilsagnshaver har først ret til at anmode om og modtage udbetaling af tilskud, når ansøgskifteerklæringen er modtaget og godkendt af Miljøstyrelsen. Overdragelsen kan ikke godkendes med tilbagevirkende kraft. Dette betyder, at man som ny tilsagnshaver ikke kan få dækket udgifter, der er afholdt før overdragelsen af tilsagn.

6.4 Tilsagn opgives (annullering af projekt)

Ønsker du ikke at benytte dig af tilsagnet, skal du give besked til Miljøstyrelsen ved hjælp af selvbetjeningsløsningen, så tilsagnet og projektet kan annulleres.

Når du ønsker at opgive tilsagnet til et Klima-Lavbundsprojekt, skal du oplyse følgende:

- Hvorfor ønskes tilsagnet opgivet?
- Er der afholdt tilskudsberettigede udgifter som ønskes udbetalt?
- Sende projektet retur i MiljøGIS til Miljøstyrelsen, for at annullering af tilsagnet kan gennemføres korrekt. Du kan læse hvordan du gør dette i "Vejledning til brug af MiljøGIS i forundersøgelsesfasen" på hjemmesiden www.mst.dk/lavbund.

6.5 Øvrige ændringer

Sker der andre væsentlige ændringer i dit projekt, bedes du informere Miljøstyrelsen om dette. F.eks. ændring af indberetter, ændringer af projektområdets areal i etableringsfasen og lodsejerskifte.